

NAGY JUDIT

Az EU bűnüldözési célú eszközei, csatornái

Bevezetés

Az EU intézményeinek és ügynökségeinek (melyek nem rendelkeznek önálló nyomozati jogkörrel) – amelyek az EU bűnüldözési célú eszközeinek, csatornáinak tekinthetők – a legfontosabb feladata és célkitűzése az, hogy a tagállamok között már régóta adhoc alapon működő két- vagy többoldalú együttműködést támogassák, összehangolják annak érdekében, hogy gyorsabb, biztonságosabb és koncentráltabb együttműködés történhessen a határon átnyúló szervezett bűnözés és terrorizmus megelőzése és felderítése területén.

Az uniós intézmények és ügynökségek főként az alábbi 4 főbb területen tudják fenti támogató tevékenységüket kifejezni:

- stratégiaalkotás, uniós, többéves stratégiai keret létrehozása;
- információcsere elősegítése;
- műveleti szintű együttműködés támogatása;
- képzés/továbbképzés fejlesztése, pénzügyi alapok megteremtése, kutatás és innováció fejlesztése.

Stratégiaalkotás

Az EU 2015 áprilisában elfogadott egy új biztonsági stratégiát,¹⁷⁶ mely a 2010-ben elfogadott, 2010–2014-re szóló belső biztonsági stratégiát váltotta fel, és amely a 2015–2020 közötti időszakra felvázolja a biztonságot

¹⁷⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The European Agenda on Security, Strassbourg, 28.4. 2015. COM(2015) 185 final

veszélyeztető fenyegetések kezeléséhez szükséges uniós stratégiát. A tagállamok közvetlenül felelősséggel tartoznak a biztonságért, de nem képesek egyedül sikerrel felvenni a küzdelmet a fenyegetésekkel szemben.

A terrorizmus, szervezett bűnözés és kiberbűnözés jelentős kihívásaival kell az EU-nak és valamennyi tagállamának szembenéznie, mely fenyegetések állandóan változnak jellegüket (minőségi változás) és mértéküket (növekvő tendencia) tekintve is. Ezek az egyre variábilisabb, egyre nemzetközibb dimenziójú fenyegetettségek hatékony és koordinált fellépést kívánnak uniós szinten. A terrorizmus és szervezett bűnözés azonban nem korlátozódik kizárólag az EU határain belüli területre, az EU belső biztonsága és a globális biztonság kölcsönösen függenek egymástól. Az Unió biztonsága ezért nagymértékben függ a szomszédos országokkal és nemzetközi partnerekkel való együttműködéstől.

A biztonsági stratégia a 2015–2020 közötti időszakra az alábbi 3 prioritást határozza meg:

1. Terrorizmus és radikalizálódás: komoly veszélyforrást jelent az EU belső biztonságára, szükség van erős, összehangolt, közös uniós fellépésre, különösen, ami a visszatérő külföldi harcok jelenségét illeti.
2. Súlyos, szervezett bűnözés: egyre szélesebb portfóliót (az emberkereskedelemtől kezdve a tiltott fegyver-, kábítószer- vagy dohánykereskedelmen át, akár a környezeti, pénzügyi vagy gazdasági bűnözésig), tevékenységi/működési területet, metódusokat és piacot fed le, kihasználva a bűnüldözés nemzetközi dimenziójából adódó kiskapukat, óriási emberi, gazdasági és szociális károkat okozva. A szervezett bűnözői csoportok nagyon gyakran terrorista tevékenységeket támogatnak, ami még sürgetőbbé teszi az uniós szintű fellépést.
3. Számítástechnikai bűnözés: egyre inkább kibertérben éljük mindennapi életünket (kereskedelem, banki műveletek), egyre több személyes adatot tárolunk digitálisan, kapcsolattartásunk egyre inkább a virtuális térben történik, és mindez egyre nagyobb táptalaját jelent a kiberbűnözés profitszerzésének. A bűnözők visszaélnak az

internet lehetőségeivel, egyre több és több bűncselekmény elkövetésére használják fel a határok nélküli teret (például illegális online kábítószer- és fegyverkereskedés, gyermekek szexuális kizsákmányolása). A stratégia egyik fő prioritása a számítástechnikai bűnözéssel foglalkozó bűnüldözés és igazságszolgáltatás fejlesztése.

Az EU már számos jogi, gyakorlati, intézményi és támogatási instrumentumot dolgozott ki a belső biztonság megerősítése érdekében. Annak van itt az ideje, hogy ezen eszközökre építve erősebb és hatékonyabb együttműködés történjen. A siker záloga az együttműködésben részt vevő összes fél (EU-intézmények, ügynökségek, tagállamok és nemzeti hatóságok) közötti felelősség megosztásra, a kölcsönös bizalomra és a hatékony együttműködésére épül.

A stratégia meghatározza azon öt fő alapelvet is, melyek mentén szükséges a feleknek együttműködniük:

- alapvető jogoknak történő teljes megfelelés biztosítása;
- nagyobb átláthatóság, felelősségre vonhatóság, elszámoltathatóság és demokratikus ellenőrzés garantálása;
- a már meglévő uniós jogi eszközök jobb alkalmazása és implementálása;
- hatékonyabban összekapcsolt, ügynökségek közötti és szektorok közötti megközelítés biztosítása;
- a biztonság belső és külső dimenziójának összekapcsolása.

A bűnüldöző hatóságok és az uniós ügynökségek közötti információcsere megkönnyítése

A bűnüldözési együttműködés alfáját és ómegáját jelentő információcserét elősegítendő számos uniós eszköz áll már a tagállami hatóságok rendelkezésére. A teljesség igénye nélkül az alábbiakban néhányat bemutatunk:

1. A bűnüldöző hatóságok a SIS-t a körözött vagy eltűnt személyekre, illetve tárgyakra vonatkozó riasztások lekérdezésére használják. Az uniós intézmények célkitűzése további, riasztást generáló kategóriák kifejlesztése, valamint a SIS és az Interpol ellopott és elvesztett úti okmányok adatbázisa (SLTD) együttes használatának ösztönzése.
2. Az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer (ECRIS) jelentős platformja a nemzeti bűnügyi nyilvántartási információk cseréjének. Az ECRIS lehetővé teszi, hogy biztonságos hálózaton keresztül információkat cseréljenek az EU büntetőbíróságai által, konkrét személyekkel szemben meghozott korábbi ítéletekről. E rendszer bővítése az EU egyik fő feladata.
3. Az európai utas-nyilvántartási adatállomány (Passenger Name Record – PNR) jelentős eszköze az információcserének, A PNR-adatokat a foglaláskor és a bejelentkezéskor megadott foglalási információk alkotják. 2016. április 27-én az Európai Parlament és a Tanács elfogadta az úgynevezett PNR Irányelvet,¹⁷⁷ mely alapján a tagállamok a kapott PNR-adatokat egymás között és az Europolon keresztül kicserélik, amennyiben ezt a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében szükségesnek tartják. A PNR-adatokkal kapcsolatos biztonságos információcserét a tagállamok körében az illetékes tagállami hatóságok közötti együttműködés bármely meglévő csatornáin keresztül, az Europollal pedig különösen az Europol által működtetett SIENA-n keresztül kell biztosítani. 2004 óta a légitársaságoknak előzetes utastájékoztatót (advanced passenger information – API) kell benyújtaniuk az uniós tagállamok határőrizetét ellátó szerveihez, amely személyes (élettrajzi)

¹⁷⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/681 irányelve (2016. április 27.) az utas-nyilvántartási adatállománynak (PNR) a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő felhasználásáról

adatokat és személyazonosító okmányokkal kapcsolatos információkat tartalmaz. Az utasinformációs adatokat a PIU-k (Passenger Information Unit) kezelik, Magyarországon ezt a feladatot a TIBEK látja el. A PIU-knak nemcsak az adatokat kell összehasonlítaniuk a vonatkozó nemzeti és európai adatbázisokkal, hanem azonosítják a „*gyanús és szokatlan utazási szokásokat*”, és kockázati profilokat készítenek.

4. A Csalás Elleni Információs Rendszer (Anti-Fraud Information System – AFIS) fontos platformját jelenti a vámszervek csalás elleni információcseréjének, amely rendszer elemeit teljes körűen jellemzően a vám- és pénzügyőri szakterület használja, a bűnügyi szakterület által ezen többnyire üzenetek kezelése történik.
5. A rövidtávú tartózkodásra jogosító vízumokat a Vízuminformációs Rendszer (VIS) öleli fel.
6. Az Eurodac rendszerben (európai ujjnyomat-azonosító rendszer) a vízumkérelmezők és azon harmadik országbeli állampolgárok ujjnyomatai találhatóak, akik szabálytalanul lépték át a külső határokat. A rendszer elsődleges célja jelenleg a menedékjog iránti kérelmek feldolgozásáért felelős uniós ország meghatározása, a Dublini Rendeletnek megfelelően.
7. Az EU kifejezetten a bűnüldözési, bűnügyi nyomozási és igazságügyi együttműködés céljából dolgozta ki információcserére szolgáló eszközként a DNS-profilok, az ujjnyomatok és a gépjárműnyilvántartási adatok cseréjére szolgáló prűmi keretet, mely az egyik legfontosabb instrumentuma az Európai Bizottság által 2012-ben kidolgozott Európai információcsere-modellnek (EIXM).
8. Az Europol az EU bűnügyi információs központjaként támogatja a nemzeti rendőri hatóságok közötti információcserét. Az Europol Információs Rendszer (EIS) központosított bűnügyi információs adatbázist kínál a tagállamoknak a súlyos bűnözésre és a terrorizmusra vonatkozó adatok tárolása és lekérdezése céljából. Nyomozati célú, központosított bűnügyi információs adatbázis, amelyet a tagállamok és az Europol használhatnak a súlyos bűnözésre és a

terrorizmusra vonatkozó adatok tárolására és lekérdezésére. Az EIS-ben tárolt információk személyekre, személyazonosító okmányokra, gépjárművekre, lőfegyverekre, telefonszámokra, e-mailcímkre, ujjnyomatokra, DNS-profilokra és számítástechnikai bűnözéssel kapcsolatos információkra vonatkozó adatokat érintenek, amelyek különféleképpen kapcsolhatók össze egymással.

9. Az Europol SIENA alkalmazása lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy gyorsan, biztonságosan és felhasználóbarát módon információkat cseréljenek egymással, az Europollal, illetve azokkal a harmadik felekkel, amelyekkel együttműködési megállapodást kötött az Europol. Az Europol az Europol Összekötő Irodák, az Europol nemzeti egységek, a kijelölt illetékes hatóságok (például a vámhatóságok, a vagyon-visszaszerzési irodák) és az összekapcsolt harmadik felek közötti biztonságos, elektronikus kommunikációs hálózat.
10. A tagállami bűnüldözési adatbázisokban tárolt információk határon túli hozzáférhetőségét megkönnyítő Európai Rendőrségi Nyilván tartási Információs Rendszer (EPRIS).
11. A prümi határozatok alapján a gépjármű-nyilvántartási adatok az Európai Gépjármű és Vezetői Engedély Információs Rendszer (EU-CARIS) alkalmazáson keresztül érhetők el az illetékes nemzeti kapcsolattartó pont által. A tagállamok az alábbiakra vonatkozóan adnak egymásnak online hozzáférést a gépjármű-nyilvántartási adatokhoz: a) tulajdonosokra vagy üzemeltetőkre vonatkozó adatok; és b) gépjárművekre vonatkozó adatok.
12. Az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (EU travel information and authorization system – ETIAS) a vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárok számára biztosítja, hogy utazási engedélyt szerezzenek a schengeni térségbe történő érkezésük előtt.
13. A prümi határozatokhoz kapcsolódó nemzeti kapcsolattartó pontok (single point of contact – SPOC) a határokon átnyúló bűnüldözési cselekmények során kölcsönös online hozzáférést tesznek lehetővé

a kijelölt nemzeti DNS-adatbázisokhoz, automatikus ujjnyomat-azonosító rendszerekhez (AFIS) és gépjármű-nyilvántartási adatokhoz. Az adatok átadása céljából minden részt vevő tagállamban az egyes adatserefejtékhez külön nemzeti kapcsolattartót jelölnek ki. A SPOC szolgálja ki az EU – USA TFTP-megállapodás alapján a terroristapénz-követési programot is.

14. A svéd kezdeményezés (Swedish framework decision – SFD) alapján az EU Tanács meghozta a 2006/960/IB kerethatározatát az EU tagállamainak bűnüldöző hatóságai közötti információ- és hírszerzési információcsere egyszerűsítéséről. Az SFD célja az információk és a hírszerzési adatok hatékony és gyors cseréje a nemzeti bűnüldöző hatóságok között a bűnügyi nyomozások lefolytatása céljából vagy a bűnügyi hírszerzési műveletek végrehajtása során.

A műveleti szintű rendőrségi együttműködés elmélyítése, támogatása

1992 óta, a Maastrichti Szerződés által létrehozott III. pillér alapjain (valamint azt megelőzően is a Schengeni együttműködési rendszer létrehozásával) nagymértékű kodifikációs és intézményfejlesztési fejlődésen ment keresztül az uniós rendvédelmi együttműködés. Az eszközöknek mára már széles tárháza áll a tagállamok rendelkezésére ahhoz, hogy hatékonyabban tudjanak fellépni a bűnözéssel szemben. Már a Hágai Program is célul tűzte ki 2004-ben, hogy alaposan meg kell vizsgálni, hogy az egyes tagállamok milyen módon implementálták az egyes európai jogi eszközöket (vagy elmulasztották azt). A „*harmadik pilléres*” eszközöket alkalmazni kell a mindennapi gyakorlatban, nem szabad őket meghagyni csupán elméleti lehetőségként, a tudományos kutatás tárgyaként. Kiemelt fontosságú, hogy a tagállamok között nagyobb mérvű legyen az operatív, műveleti együttműködés.

Az alábbiakban csupán példálózó jelleggel mutatjuk be röviden az egyes, gyakorlati együttműködést elősegítő instrumentumokat, melyek közül többet a későbbiekben bővebben is elemzünk.

1. Közös nyomozócsoporthok (JIT): Több tagállam rendőrtisztje és ügyésze közös nyomozócsoporthokat alkotva nyomoz egy meghatározott időszak folyamán konkrét, több tagállamot is érintő ügyekben. Az EU intézményei ösztönzik e lehetőség rendszeresebb tagállami alkalmazását, és biztosítani fogják, hogy a nemzetközi dimenziójú ügyek esetében a harmadik országok képviselőit is bevonják a közös nyomozócsoporthokba.
2. Közös vámügyi Műveletek (joint customs operation – JCO): Célzott és összehangolt közös fellépések a csempészet és csalás ellen egyes veszélyes területeken, meghatározott kereskedelmi útvonalakon, melyek korlátozott időtartamúak.
3. Az uniós ügynökségek – mint például az Europol, Eurojust, CEPOL, Frontex, eu-Lisa, EMCDDA, EASO – nagyon fontos szerepet játszanak a nemzetközi együttműködés és nyomozások támogatásában. Szükséges, hogy az általuk nyújtott lehetőségekkel a tagállamok tisztában legyenek, és jobban kihasználják azokat. Szükséges javítani az uniós ügynökségek munkájának koordinációját annak érdekében, hogy a tagállamok támogatásával kapcsolatos potenciáljuk teljes mértékben kiaknázható legyen.
4. Az EU tagállamainak különleges intervenciók egységei közötti együttműködés:¹⁷⁸ Ennek keretében a tagállamok kérhetik, hogy valamely válsághelyzet megoldása érdekében – különösen terrorista esemény bekövetkezésekor – igénybe vehessék egy másik tag-

¹⁷⁸ A Tanács 2008/617/IB Határozata (2008. június 23.) az Európai Unió tagállamainak különleges intervenciók egységei közötti együttműködés javításáról válsághelyzetekben. A határozat nem terjed ki a prűmi határozat 18. cikkében meghatározott nagy tömegeket vonzó eseményekre, természeti katasztrófákra vagy súlyos balesetekre, de kiegészíti a prűmi határozatnak a tagállamok közötti, egyéb helyzetekre – azaz személyekre, vagyontárgyakra, infrastruktúrára vagy intézményekre súlyos, közvetlen fizikai fenyegetést jelentő, ember által előidézett válsághelyzetekre, a különösen túszejtésre, repülőgép-eltérésre és hasonló eseményekre – vonatkozó, különleges intervenciók egységek által történő rendőrségi segítségnyújtás formáit előíró rendelkezőit.

Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008D0617&qid=1524553820123&from=-EN>

állam különleges intervenciók egységeinek segítségét. A segítségnyújtás – megállapodás alapján – állhat abból, hogy a megkeresett tagállam felszereléssel és/vagy szakértőkkel segíti a megkereső államot, és/vagy annak területén műveletet hajt végre, szükség esetén fegyvereket használva.

5. Uniós Szakpolitikai Ciklus: Egy 2010-ben kialakított, 4 éves ciklusokban működő, hírszerzésen alapuló, multidiszciplináris, dinamikus és folyamatos eljárásra épülő munkamódszer az EU-t érintő legjelentősebb bűnügyi veszélyek elhárítására irányulóan. Célja: koordináció és együttműködés optimalizálása előre meghatározott bűnügyi prioritások vonatkozásában. Résztvevők: bűnüldöző szervezetek, uniós intézmények és ügynökségek, állami és magánszervezetek, érintett nem uniós országok. EMPACT: Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen, melynek célja a prioritásként megfogalmazott súlyos és szervezett nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem, feladata pedig operatív feladatok gyakorlati meghatározása és végrehajtása.
6. Rendőrségi és Vámügyi Együttműködési Központok (Police and Customs Cooperation Centres – PCCC): Szomszédos országok állítják fel a határvidékeken folytatott információcsere és operatív együttműködés támogatására, melyek egyetlen helyszínen fogják össze valamennyi részt vevő állam valamennyi rendészeti hatóságát (rendőrség, vámhivatal). Egy egyszerű eljárást alkalmazva képesek a határfelügyeleti ügynökségek tevékenységeinek valamennyi területén gyors válaszadásra.

Képzés/továbbképzés fejlesztése, pénzügyi alapok megteremtése, kutatás és innováció fejlesztése

Az EU SZBJT politikájára vonatkozó bármely stratégiáját, programot tekintjük, abban kiemelkedő szerepet tulajdonít az EU a képzésnek, oktatásnak, a mobilitási lehetőségeknek, a kutatási pályázatokban, projektekben való közös részvételnek.

Pénzügyi alapok, kutatás

A Belső Biztonsági Alap (Internal Security Fund – ISF) – amely körülbelül 3,8 milliárd eurós teljes költségvetéssel rendelkezik – a 2014–2020-as időszakra létrehozott új, komplex, átfogó pénzügyi eszköz, mely két részből tevődik össze:

- a rendőrségi együttműködés, a bűnmegelőzés és a súlyos, szervezett, határon átnyúló bűnözés elleni küzdelem, valamint a válságkezelés pénzügyi támogatására szolgáló eszköz;
- a külső határok és a vízumügy pénzügyi támogatására szolgáló eszköz.

Az Európai Bizottság hozzáigazítja a BBA pénzügyi forrásainak a felhasználását az uniós belső biztonsági stratégiában megfogalmazott prioritásokhoz, különösen fókuszálva az információmegosztás fejlesztésére és a nemzetközi együttműködés erősítésére.

Emellett egyéb más uniós források is a tagállamok rendelkezésére állnak ahhoz, hogy a bűnüldözési együttműködés területét erősítsék. Ilyen források például a Horizon 2020, az Európai Szociális Alap és az Európai Strukturális és Befektetési Alap.

A Horizon 2020 program jelenti az EU eddigi legnagyobb (körülbelül 80 milliárd euro) kutatási és innovációs programját a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozóan. A program 7 fő prioritásának egyike a „*Biztonságos társadalmak – Európa és polgárai szabadságának és biztonságának védelme*” program, mely pénzügyi alapot teremthet a belső biztonság területét érintő együttműködések kutatásainak és innovációs projektjeinek finanszírozására.

Képzés

A hatékony nemzetközi bűnüldözési együttműködés egyik elengedhetetlen eleme, hogy a nemzetközi dimenzió már a képzés folyamatában is megjelenjen. Ez jelenti a rendvédelmi képzésben alkalmazott tananyag nemzetköziesítésén túl a rendvédelmi oktatásban a nemzetközi együttműködési formák megjelenését.

Több – a bel- és igazságügyi területen létrehozott – uniós ügynökség portfóliójában is szerepel a képzések, továbbképzések fejlesztése, azonban közülük a CEPOL ügynökség az, amelyet kifejezetten erre a célra hoztak létre, és melynek lehetőségeit (pénzügyi) és képességét (mandátumkör) az EU intézményei tovább erősítik.

Amennyiben az EU SZBJT politikájára vonatkozó bármely stratégiáját, programot (például Stockholmi Program) tekintjük, abban kiemelkedő szerepe van a képzésnek, oktatásnak, a mobilitási lehetőségeknek, a pályázatokban, projektekben való közös részvételnek.¹⁷⁹

Képzési csomagok a nemzetközi szervezetek portfóliójában

Több nemzetközi szervezet feladatkörének is lényeges részét képezi adott speciális témakörökben a képzés, továbbképzés is. Az alábbiakban csupán néhányat említünk nagyon röviden.

Az ENSZ azon szervei, intézményei, melyek bármilyen szálon kötődnek a bűnüldözéshez, szerveznek témaspecifikus képzéseket, szakmai fórumokat, konferenciákat. Így például az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) képzéseket szervez a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények felderítése tárgykörében a nyomozó hatóságok tagjai,

¹⁷⁹ Például az EU 2010-ben elfogadott korábbi Belső Biztonsági Stratégiája által megfogalmazott 10 prioritás közül az egyik a „-VIII- Az innováció és a képzés melletti kötelezettségvállalás”. A Stockholmi Program 1.2.6. pontja megfogalmazta az igényét egy Erasmus-szerű csereprogram kialakításának a bűnüldöző hatóságok tagjai számára, a hiteles európai rendészeti kultúra támogatása érdekében hangsúlyozta a közös kurzusokon, gyakorlatokon való részvétel fontosságát.

ügyészek, bírák, értékelő-elemző tisztek és a kábítószer-felderítésre specializálódott rendőrtisztek és vámtisztek számára. Az ENSZ Interregionális Bűnügyi és Igazságügyi Kutató Intézete (United Nations Interregional Crime and Justice Research – UNICRI) a bűnmegelőzés és igazságügyi együttműködés területén szervez képzéseket a specialisták számára.

A Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia (International Anti-Corruption Academy – IACA), mely az UNODC, az OLAF és Ausztria közös kezdeményezésére jött létre, folyamatosan szervez képzéseket a korrupció elleni küzdelem tárgykörében.

A Nemzetközi Börtönügyi Társaság (International Corrections and Prisons Association – ICPA) szervez képzéseket a büntetés-végrehajtásban dolgozó tisztek számára, melyekkel fejleszthetik szakmai kompetenciáikat.

Az Interpol számos területen szervez képzéseket azon rendőrtisztek számára, akik adott területen folytatnak operatív tevékenységet. Így például képzéseket szervez a terrorizmus, kábítószer-kereskedelem és emberkereskedelem témakörben, de éppúgy a forenzikus technikák, valamint az Interpol adatbázisainak megfelelő alkalmazása tárgykörében is. Az úgynevezett „*Train the trainers*” programok keretében pedig külön hangsúlyt fektet a szervezet arra, hogy olyan – bizonyos speciális problémák kezelésére megfelelő módon kiképzett – rendőrtisztek álljanak rendelkezésre, akik államukban a megszerzett tudást szélesebb körben tovább tudják adni munkatársaiknak.

Az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) egyik kulcsfeladatának tekinti, hogy a rendőrtisztek számára olyan képzéseket szervezzen, melyek naprakész információkkal látják el őket, hatékonyak és alapvetőek egy jó rendvédelmi kultúra kialakításához. E képzések elsősorban az emberi jogok, a demokratikus rendészet és a rendészet és a társadalom kapcsolatának témaköreire fókuszálnak, modern interaktív oktatási technikákat alkalmazva (mint például az e-learning).

Nemzetközi rendőr/vám- akadémiák, szövetségek képzési tevékenysége

Kifejezetten a rendvédelmi képzés, továbbképzés fejlesztése érdekében több intézmény jött létre nemzetközi rendvédelmi képzést biztosító portfólióval, oktatási programokkal.

AEPC (Európai Rendőrtiszti Főiskolák Szövetsége): Az 1996-ban megalakult szervezet célja a rendőrképzés korszerű nemzetközi trendjeinek és kapcsolódási pontjainak meghatározása, a tagországok képzési központjainak, illetve a nemzetközi rendőri együttműködésnek a szakmai támogatása. A szövetség tagja bármely európai rendőrtiszteket képző intézmény lehet, amelynek országa 1950-ben aláírta az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményt. A szervezet jelenleg 42 tagországot, 48 rendőrképző intézményt számlál. Munkanyelve az angol.

KERA, Közép-európai Rendőrakadémia (Mittleuropäische Polizeiakademie – MEPA): 1992-ben magyar–osztrák közös rendőri képzés indult német nyelven 10-10 fő részvételével, Osztrák–Magyar Rendőrakadémia (Austrian–Hungarian Police Academy – AHPA) néven. A kísérleti év tapasztalataira építve alakult meg 1993-ban az önállóan működő Közép-európai Rendőrakadémia. Bécsben és Budapesten akadémiai irodák jöttek létre a szervezési és adminisztrációs feladatok ellátására. Már ebben az évben csatlakozott a közös képzéshez Csehország, Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia. Ezt követően 1994-ben Németország, majd 1996-ban Svájc is bekapcsolódott az akadémia munkájába. A szervezet célja, hogy közös továbbképzésekkel segítse elő és támogassa a gyakorlati nemzetközi rendvédelmi együttműködést a szervezett és a határon átnyúló bűnözés elleni tevékenységben.

ICOFI, Nemzetközi Pénzügyi Nyomozói Akadémia: Magyarország Belügyminisztériuma és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2014-ben írta alá azt az együttműködési megállapodást, amely a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központjának struktúrájában egy új osztályként létrehozta a Nemzetközi Pénzügyi Nyomozói Akadémiát (ICOFI). Az ICOFI kifejezetten a pénzügyi-gazdasági, illetve a költségvetési érdeket sértő bűncselekmények elleni nemzetközi küzdelmet kívánja elősegíteni elsősorban

pénzügyi nyomozók nemzetközi tárgyú képzésével, szakértői hálózatok kiépítésével.

Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy/ILEA):¹⁸⁰ 1995 októberében Bill Clinton amerikai elnök és a magyar miniszterelnök megállapodott egy rendvédelmi tisztek, bírák és ügyészek képzését támogató regionális kiképző akadémia létrehozásáról Magyarországon (ILEA 165/1996. (XI. 20.) Kormány Rendelet). Az ILEA 1996 tavaszán nyílt meg Budapesten, elsőként a világszerte működő öt ILEA közül, amelyek mindegyike saját régióik partner országait támogatja. Létrehozásának célja:

- a szervezett bűnözés elleni harcban a nemzetközi együttműködés elmélyítése, a közép-kelet-európai országok rendőrségei és az amerikai rendőrségek közötti tevékenység összehangolása;
- a szervezett bűnözés elleni harcban a résztvevők szakmai képzettségének fejlesztése.¹⁸¹

Nemzetközi rendvédelmi képzési platformok az EU-ban

Az EU bel- és igazságügyi politikái körébe tartozó ügynökségek mindegyike feladatkörében szerepel bizonyos speciális szakértői kör részére

¹⁸⁰ A létrehozása óta eltelt két évtizedben több mint 50 országból megközelítőleg 21 000 rendészeti tiszt végezte el sikeresen a képzési programot vezetői ismeretek, személyzeti és pénzügyi menedzsment, emberi jogok, etika, jogállamiság, nyomozati menedzsment, és más korszerű rendészeti ismeretek területein. Évente több mint 350 vendégoktató vesz részt a képzéseken.

¹⁸¹ Az évi öt alkalommal megrendezett hathetes személyiség- és szakmai fejlesztési kurzusok (melyen egy-egy alkalommal 50 hallgató vesz részt 3 különböző országból) középpontjában a vezetéselmélet, személyi és pénzügyi menedzsment, terrorizmus elleni küzdelem, taktikai tréning, szervezett bűnözés, illegális kábítószer-kereskedelem, gyűlöletbűncselekmények, emberi jogok, etika, nyomozati eljárások irányítása stb. állnak. Ezek mellett az ILEA rövid, speciális tanfolyamoknak is otthont ad, olyan témakörökben, mint például gyermekpornográfia, multikulturális rendészet, emberkereskedelem, korrupció stb.

képzések szervezése. Ezek közül kiemelést érdemel a CEPOL, mely az európai rendvédelmi oktatás területén meghatározó szereppel bír, és amely az egységes rendvédelmi kultúra kialakításában kiemelkedő feladatot vállal.

Unió ügynökségek képzési profilja

Az SZBJT területén tevékenykedő uniós ügynökségek szinte kivétel nélkül jelentős szerepet vállalnak a bűnüldözésben részt vevő szakértők képzésében az ügynökség profiljának keretében.

Az Europol a mandátumkörébe eső speciális területeken folyamatosan szervez képzéseket rendőrtisztek, vámtisztek és határőrök számára (terrorizmus, szervezett bűnözés elleni küzdelem, bűnelemzés stb.). Emellett a 2013-ban létrejött Számítástechnikai Bűnözés Elleni Európai Központ – melyet azzal a céllal hoztak létre az Europol keretein belül, hogy az EU számítástechnikai bűnözés elleni küzdelmének központi szervezeteként működjön –, is szervez számos képzést speciális területen, speciális szakértők számára (például: bankkártya-csalások elleni küzdelem, gyermekek interneten keresztül történő szexuális kizsákmányolása elleni küzdelem).

A Frontex 2005-ben kezdte meg képzési tevékenységét, beleértve a határőrök képzését és a „kiképzők képzését” is. 2014-re kidolgozott egy mesterprogramot (Közös Európai Határőr Vezetői Mesterprogram), melynek célja, hogy a résztvevők a másfél éves oktatás keretében sajátítsák el a határrendészeti igazgatás területén a legjobb vezetői gyakorlatokat, ismerjék meg a határrendészet európai dimenzióit, és járuljanak hozzá az európai határrendészeti kultúra létrehozásához. A Frontex kidolgozott egy mid-level képzési programot is, mely 2007-ben indult, és célja a határrendészeti területen dolgozó fiatal tisztek felkészítése a nemzetközi határrendészeti együttműködésre továbbképzés keretében. A Frontex ezeken kívül speciális tréningeket is szervez az aktuális problémák mentén kialakult tagállami igényekre reagálva, így például az emberkereskedelem elleni küzdelem, a hamisított dokumentumok felismerése, az ellopott személygépjárművek elleni küzdelem területén. Emellett az ügynökség kiemelten fontosnak tartja az idegen nyelvű képzést, így például a repülőtereken szolgálatot teljesítő

határőr tisztek számára szervez olyan speciális nyelvképzést, melyen a résztvevők elsajátítják az operatív együttműködéshez szükséges szakmai terminológiát.

CEPOL – Az EU Bűnüldözési Képzési Ügynöksége

Az Európai Tanács 1999. október 15–16-i tamperei ülésén állapodott meg abban, hogy Európai Rendőrákadémiát (CEPOL) kell létrehozni a rendőrség vezető beosztású tisztjeinek képzésére, melyet azután a 2000. december 22-i 2000/820/IB tanácsi határozat követett, és 2001. január 1-jén a CEPOL megkezdte működését. Uniós ügynökséggé a 2005/681/IB tanácsi határozat elfogadása révén vált. Újabb fordulópontra 2014 őszén következett be a CEPOL életében, amikor az addigi egyesült királyságbeli bramshilli székhelyet elhagyva Budapestre költözött. 2015 év végén pedig több más uniós ügynökséghez hasonlóan a jogalapja és elnevezése rendelet formájában véglegesződött.¹⁸²

A CEPOL célkitűzései

Külön hangsúlyt helyezve az emberi jogok és alapvető szabadságok bűnüldözéssel összefüggő védelmére, támogatja, fejleszti, megvalósítja és koordinálja a bűnüldöző szervek tagjainak képzését, különösen a két vagy több tagállamot érintő súlyos bűnözés és a terrorizmus megelőzése és az ellenük való küzdelem terén, a közrend fenntartása – különösen a fontosabb események nemzetközi rendészeti feladatai – és az uniós missziók tervezése és vezérlése tekintetében, amely rendészeti vezetési és nyelvismereti képzést is magában foglalhat. Ennek keretében:

- támogatja a tagállamokat képzés nyújtásában, amely arra irányul, hogy tudatosítsa és megismertesse:

¹⁸² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2219. Rendelete (2015. november 25.) az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökségéről (CEPOL), valamint a 2005/681/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

- a bűnüldözési együttműködés nemzetközi és uniós eszközeinek végrehajtását és alkalmazását;
 - az uniós szervek – különösen az Europol, Eurojust és a Frontex – működése és szerepe;
 - a bűnüldözési együttműködés rendőrségi és igazságügyi vonatkozásait és gyakorlati ismereteket az információcserét szolgáló csatornákhöz való hozzáférésről;
- a tagállamok kérésére támogatja őket a regionális és bilaterális együttműködés kialakításában a bűnüldözési képzésen keresztül a tagállamok, uniós szervek és harmadik országok között;
 - kifejleszt, megvalósít és koordinál konkrét bűnügyi vagy rendőrségi témakörökkel foglalkozó képzéseket;
 - képzéseket dolgoz ki, valósít meg és koordinál a tagállamok és uniós szervek abban való támogatása céljából, hogy bűnüldöző szerveik tagjait uniós missziókban és harmadik országbeli bűnüldözési kapacitásépítő tevékenységekben való részvételre képezzék ki;
 - képezi az oktatókat, valamint támogatja bevált tanulási gyakorlatok javítását és cseréjét;
 - oktatási eszközöket és módszertanokat fejleszt ki és frissít, valamint az egész életen át tartó tanulás távlatában alkalmazza azokat a bűnüldöző szervek tagjai készségeinek fejlesztése céljából. A jövőbeni fellépések minőségének, koherenciájának és hatékonyságának uniós szintű megerősítése céljából a CEPOL értékeli e fellépések eredményeit;
 - összekapcsolja a tagállamok a bűnüldöző szervek tagjainak képzésével foglalkozó intézményeinek hálózatát, és minden tagállamban egyetlen, a hálózaton belül működő nemzeti egységgel áll összeköttetésben.

A CEPOL célkitűzéseit a következő általános elvekkel összhangban kell strukturálni, külön hangsúlyt helyezve ugyanakkor az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelmére a bűnüldözéssel összefüggésben:

- a tagállamok támogatása a képzések nyújtásában ahhoz, hogy javuljanak a bűnüldözés uniós dimenziójára vonatkozó alapvető ismeretek;
- a tagállamok támogatása – kérelmük alapján – a kétoldalú és regionális együttműködés kialakításában a bűnüldözési képzésen keresztül;
- képzések kialakítása, megvalósítása és összehangolása konkrét tematikus területekre vonatkozóan;
- a harmadik országokbeli uniós missziókkal és bűnüldözési kapacitásépítéssel összefüggésben képzések kialakítása, megvalósítása és összehangolása.

Az említett általános elvek kell, hogy képviseljék az európai bűnüldözési képzési rendszert (European Law Enforcement Training Scheme – LETS), amelynek célja biztosítani a bűnüldöző szervek tagjait célzó uniós szintű képzés magas színvonalát, koherenciáját és következetességét.

Feladatai:

- többéves stratégiai elemzéseket készít a képzési igényekről, valamint többéves tanulmányi programokat dolgoz ki;
- képzési tevékenységeket és tanulmányi programokat támogat, dolgoz ki, hajt végre és koordinál, amelyek magukban foglalják az alábbiakat:
 - tanfolyamok, szemináriumok, konferenciák, valamint internetalapú, e-tanulási és más innovatív és progresszív képzési tevékenységek;
 - uniós dimenziójú konkrét témákra vonatkozó közös bűnüldözési képzési tanterv;
 - a releváns célcsoportoknak szükséges készségek összetettségi foka vagy szintje szerint kialakított fokozatos képzési modulok, amelyek középpontjában egy meghatározott földrajzi régió, a bűncselekmények konkrét tematikus területe vagy szakmai készségek konkrét köre áll;

- bűnüldöző szervek tagjait érintő csere- vagy kirendelési programok, valamint tanulmányi látogatások a bűnüldözési képzés keretében;
- képzési tevékenységét és oktatási termékeit támogathatja, megerősítheti és kiegészítheti egy elektronikus hálózat működése;
- a harmadik országokban megvalósuló uniós missziókat és kapacitásfejlesztést a következők közül egy vagy több révén támogatja:
 - más érintett uniós szervezetekkel együttműködve értékeli a már meglévő, Unióval kapcsolatos bűnüldözési képzésre vonatkozó szakpolitikák és kezdeményezések hatását;
 - képzést dolgoz ki és nyújt a bűnüldöző szervek tagjainak civil missziókban való részvételre történő felkészítése céljából, ideértve annak lehetőségét is, hogy megszerezzék a kapcsolódó nyelvtudást, az Európai Biztonsági és Védelmi Főiskolával és a tagállamokban létező kezdeményezésekkel összehangoltan;
 - képzést dolgoz ki és nyújt a harmadik országokban – különösen az uniós csatlakozásra jelölt országokban, valamint az európai szomszédságpolitika országaiban – működő bűnüldöző szervek tagjai számára;
 - igazgatja a célhoz kötött uniós külső támogatási alapokat a célból, hogy támogassa harmadik országok kapacitásépítését a vonatkozó bűnüldözési szakpolitikai területeken, az Unió meghatározott prioritásaival összhangban;
- előmozdítja a tagállamokban folyó bűnüldözéssel kapcsolatos képzés kölcsönös elismerését, valamint az uniós szinten nyújtott képzés tagállamok általi elismerését, a szubszidiaritás elvének megfelelő tiszteletben tartása mellett;
- saját kezdeményezésére kommunikációs tevékenységeket folytathat a megbízatása körébe tartozó területeken. Ezen kommunikációs tevékenységek nem sérthetik az (1) bekezdésben említett feladatokat, és azokat az igazgatótanács által elfogadott vonatkozó kommunikációs és terjesztési tervekkel összhangban kell végezni.

A CEPOL által szervezett képzési formák:

1. Szemináriumok (ezek száma körülbelül 70–90/év): legalább 3 támogató ország és 3 támogató uniós intézmény vesz részt a 4–5 napos speciális témakörre fókuszáló képzések megszervezésében, általában a tagországok szervezik és körülbelül 25–30 rendőr/vámos/határőr vesz benne részt.
2. Konferenciák: évente egy alkalommal szervezi meg a CEPOL az úgynevezett Police Research and Science Konferenciát (Rendészeti kutatás és tudomány), melyet minden évben egy-egy aktuális témakörre építve Európa/világ-szerte neves előadók tolmácsolásában dolgoznak fel.
3. E-learning modulok: az ügynökség honlapján több mint 20 online modul hozzáférhető, melyek a tagállami oktatásba beépíthetőek.
4. Közös tanterv (common curriculum): több közös tanterv került már kidolgozásra a CEPOL égisze alatt angol nyelven, melyek bármely tagállam rendészeti oktatási intézményében felhasználhatóak a képzésben. Sajnos a tapasztalat azonban az, hogy a tagállamok nem használják ki a benne rejlő lehetőségeket. Kidolgozott tantervek például: Europol, Emberkereskedelem, Kábítószer-kereskedelem, Terrorizmus elleni küzdelem, Pénzmosás, Családon belüli erőszak, Eurojust stb.
5. Webinarok: 2011 óta szerveznek webinarokat a nemzetközi bűnüldözési együttműködés minden szegmensében, melyeken körülbelül 200 fő vehet részt egyidejűleg.
6. Csereprogram: pályázat útján lehet bekerülni, azonos szakterületen dolgozó külföldi intézménnyel, munkatárssal lehet 5–13 nap keretében a tapasztalatokat kicserélni. Emellett van lehetőség más uniós intézményekhez történő 3–5 napos tanulmányutak megszervezésére is.

7. „*Policing in Europe*” European Joint Master Programme: Rendészet Európában uniós mesterképzés: 2015-ben indult az első, 7 modulból álló, uniós tagállamokból álló konzorcium által kidolgozott 2 éves mesterprogram.